

דף נתונים, יולי 2008
אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית:
נתוני מעקב "יש דיין"

- 1.....רקע
- 1.....נתונים רשמיים
- 2.....מעקב "יש דיין"
- 3.....מצב הטיפול בתיקי החקירה, לפי קבוצות עבירה
- 4.....עילות הסגירה של תיקי החקירה

רקע

חקירות משטרת מחוז שומרון ויהודה (ש"י) בעבירות שמבצעים אזרחים ישראלים נגד פלסטינים ורכושם, אינן זוכות להצלחה רבה. מממצאי מחקר "יש דיין" שפורסמו בדוח "מראית חוק: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית" (להלן, "מראית חוק") ביוני 2006 עולה כי כתשעים אחוזים מחקירות מחוז ש"י בעניין זה, הסתיימו בכישלון: תיקי חקירה נסגרו בעילות של "חוסר ראיות" ו"עברייני לא נודע", ותלונות שהוגשו אבדו כליל ולא נחקרו מעולם. לצד בעיות מבניות משמעותיות, ובהן תלותם של חוקרי המשטרה בליווי צה"ל בכדי להגיע לזירות עבירה מסוימות, כוח האדם הדל במחוז ש"י וחוסר אמון של פלסטינים במשטרה הישראלית, איתר "יש דיין" דפוסים חוזרים ונשנים של ליקויים ושל כשלים בחקירות.

בין הליקויים העיקריים שנמנו: תלונות המתלוננים ועדויותיהם נרשמו בעברית ולא בערבית – השפה שבה ניתנו; חוקרי המשטרה מיעטו לצאת לזירות העבירה, ובאותם מקרים שבהם הגיעו לשטח, התגלו כשלים בתיעוד הזירה; במקרים רבים לא נגבו עדויות מעדים מרכזיים, ובהם חשודים ועדי ראיינה פלסטינים וישראלים לאירוע; מסדרי זיהוי חיים בהשתתפות חשודים אזרחי ישראל כמעט ולא בוצעו; עימותים בין מתלוננים לבין חשודים גם הם כמעט שלא נערכו; באף אחד מהתיקים שבדק "יש דיין", ושהם העלו החשודים טענות אליבי, לא נבדקו הטענות בטרם נסגר תיק החקירה; תוכנם של כשליש מתיקי החקירה היה דל ביותר, והצביע על סגירה חפוזה של התיק סמוך לאחר קבלת התלונה; במספר מקרים הוחלט לסגור תיקי חקירה, למרות שהחומר שהצטבר בתיק הצביע לכאורה על ראיות מספיקות להעמדה לדין של החשודים; ובדיקת תיקים שנסגרו בעילה של "חוסר אשמה פלילית" העלתה תמיהות בקשר להחלטה לסגור את התיקים בעילה זו, על רקע חקירות לא מספקות.

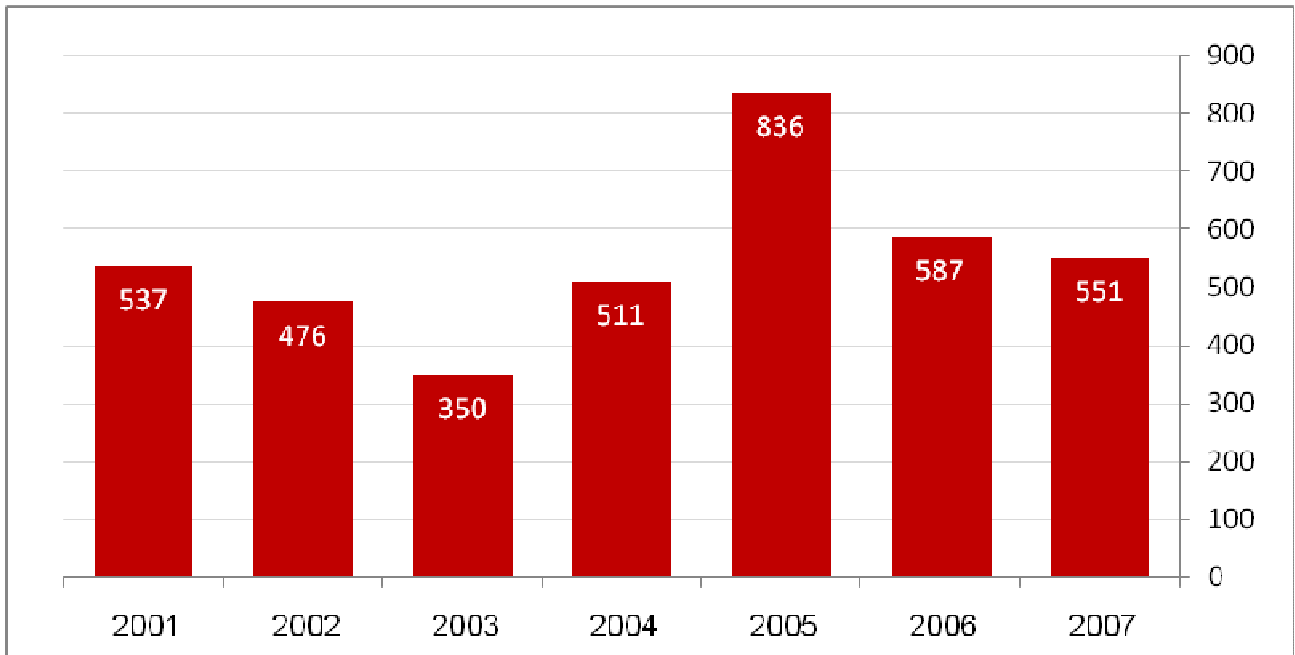
על בסיס נתונים עדכניים ממעקב "יש דיין", דף נתונים זה מראה כי היקף כשלון חוקרי משטרת מחוז ש"י בחקירת עבירות אזרחים ישראלים נגד פלסטינים נותר כשהיה: תשעה תיקי חקירה מתוך עשרה נסגרים מבלי להגיש כתב אישום.

נתונים רשמיים

שום גורם ישראלי רשמי אינו מחזיק בנתונים מלאים אודות חקירת עבירות שביצעו אזרחים ישראלים נגד פלסטינים ורכושם, או אודות תוצאותיהן של חקירות אלה. תיקי חקירה בדבר עבירות של אזרחים ישראלים נגד פלסטינים נכללים בקטגוריה המכונה במחוז ש"י "הפס"ד ישראלי", כלומר הפרות סדר (הפס"ד) בידי אזרחים ישראלים. קטגוריה זו כוללת, לצד טיפול בעבירות "אידיאולוגיות" נגד פלסטינים, גם עבירות שנעברו בידי אזרחים ישראלים נגד אנשי כוחות הביטחון הישראליים – הצבא והמשטרה. לפיכך, אין הרשויות אוספות באופן שוטף נתונים הנוגעים לחקירות "הפס"ד ישראלי" נגד פלסטינים ולתוצאותיהן, ואין הן מבחינות אותם מן הנתונים בדבר תיקי הפס"ד בעבירות שנעברו נגד אנשי כוחות הביטחון.

התרשים הבא מציג אם כן את הנתונים הרשמיים היחידים שבנמצא בדבר מספר תיקי החקירה שנפתחו בשנים האחרונות נגד אזרחים ישראלים בשטחים הכבושים, בעבירות המכונות "אידיאולוגיות".

תיקי חקירה שנפתחו במחוז ש"י בעקבות פגיעת אזרחים ישראלים בפלסטינים ובאנשי כוחות הביטחון, 2001-2007¹

בעקבות פניות "יש דין" נמסרו לארגון נתונים בדבר העבירות העיקריות המופיעות בתיקי "הפס"ד הישראלי" שנפתחו בשנים 2006 ו-2007:

עבירות עיקריות בתיקי "הפס"ד הישראלי" שנפתחו במחוז ש"י, 2006-2007²

2007	2006	עבירה עיקרית
0	1	גרימת מוות
19	14	שימוש בלתי חוקי בנשק (כולל איומים בנשק)
186	232	תקיפה
106	105	פגיעה ברכוש
59	53	הסגת גבול פלילית
97	50	הפרת צו
84	132	עבירות אחרות
551	587	סה"כ

מעקב "יש דין"

לנוכח הימנעותה של משטרת מחוז ש"י מאיסוף נתונים בדבר הטיפול בעבירות של אזרחים ישראלים נגד פלסטינים, מהווה מעקב "יש דין" אחר מדגם רחב של חקירות אלה מקור יחיד לנתונים בעניין זה.³

הדוח "מראית חוק" התבסס על 92 תיקי חקירה שהתנהלו במחוז ש"י ונבחנו על-ידי "יש דין". מאז פרסום הדוח המשיך "יש דין" ללוות מתלוננים פלסטינים שפנו אליו ולעקוב אחר החקירות של משטרת מחוז ש"י. נכון למועד כתיבת דף נתונים זה עוקב "יש דין" אחר 205 תיקי חקירה שהתנהלו ומתנהלים במחוז ש"י. ניתוח עדכני של תוצאות החקירות מלמד כי שיעור הכישלון הגבוה בתחום חקירת עבריינות ישראלים נגד פלסטינים בגדה, עליו דיווחנו בדוח "מראית חוק" – נשמר.

¹ מקורות לנתוני השנים 2001-2004 מופיעים בדוח "יש דין" מראית חוק: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית (יוני 2006) (להלן, "מראית חוק"), ע' 29 (ה"ש 58); מקור הנתון לשנת 2005: תגובת משטרת מחוז ש"י לדוח מראית חוק, שם, ע' 104; מקור הנתון לשנת 2006: מענה הממונה על חופש המידע במשטרת ישראל, רפ"ק אירית ליבמן, לפניית "יש דין" על-פי חוק חופש המידע, 25 ביולי 2007; מקור הנתון לשנת 2007: מענה עו"ד שי ניצן, משנה לפרקליט המדינה (תפקידים מיוחדים) לפניית "יש דין", 19 במארס 2008.
² מקור לנתוני שנת 2006: מענה הממונה על חופש המידע במשטרת ישראל, רפ"ק אירית ליבמן, לפניית "יש דין" על-פי חוק חופש המידע, 25 ביולי 2007. מקור לנתוני שנת 2007: מענה עו"ד שי ניצן, משנה לפרקליט המדינה (תפקידים מיוחדים) לפניית "יש דין", 19 במארס 2008.
³ יוער כי בין הנתונים שנמסרו ל"יש דין" בידי עו"ד ניצן במכתבו מ-19 במארס 2008, צויין כי עד אותו מועד הוגשו 72 כתבי אישום בתיקי הפס"ד שנפתחו בשנת 2007. עם זאת, הנתון אינו מגלה כמה מבין כתבי אישום אלה הוגשו בעקבות עבירות שבוצעו נגד פלסטינים וכמה עניינם עבירות שבוצעו נגד אנשי כוחות הביטחון. מכאן שלא ניתן ללמוד מנתון זה דבר אודות הגשת כתבי אישום בעניינם של אזרחים ישראלים שהואשמו בפגיעה בפלסטינים.

מבין 205 תיקי החקירה, הסתיימו טיפול המשטרה והטיפול של גורמי התביעה ב-163 תיקים.⁴ מהם, ב-13 תיקים (שהם 8% מהתיקים בהם התקבלה החלטה סופית) הוגשו כתבי אישום נגד נאשמים. תיק אחד (כ-1%) אבד ולא נחקר מעולם,⁵ ו-149 (91%) תיקי חקירה נסגרו מבלי להגיש כתבי אישום נגד חשודים.

מצב הטיפול בתיקי החקירה, לפי קבוצות עבירה

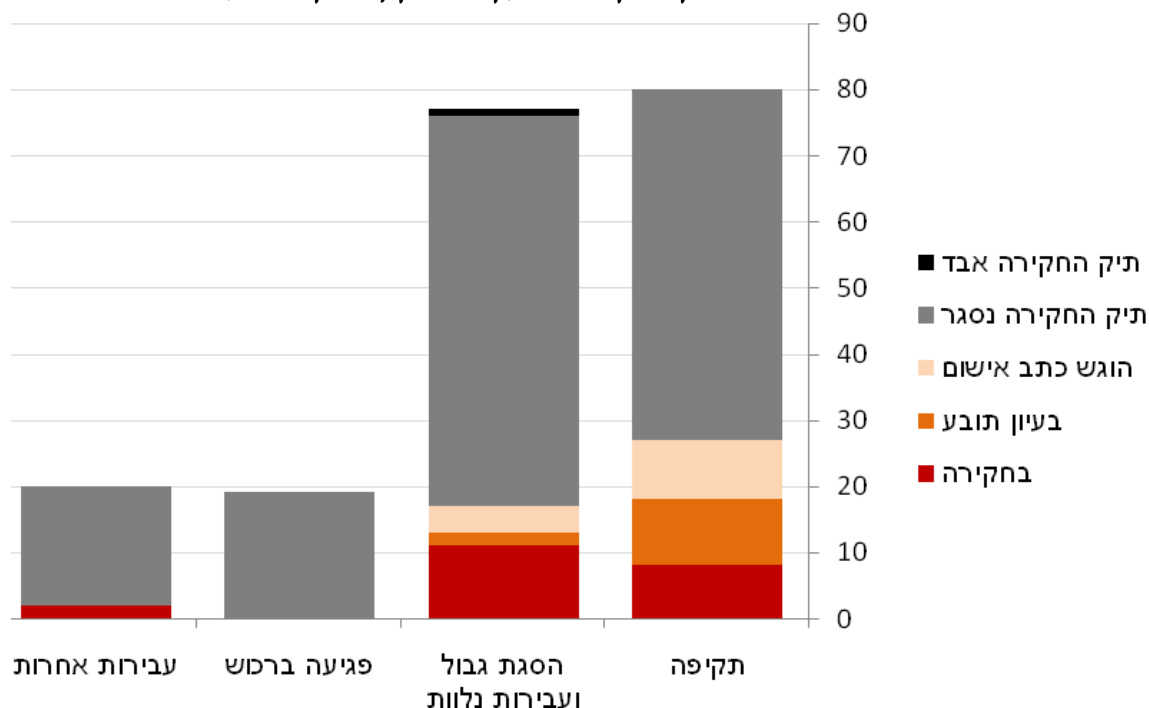
"יש דין" עקב אחר טיפולם של גופי החקירה והתביעה בשלוש קטגוריות עיקריות של תלונות: עבירות של תקיפה לסוגיה, הסגת גבול בשטחיהם של פלסטינים ועבירות הנובעות מכך וגרימת נזקים לרכוש פלסטיני. לצד אלה, קובצו עבירות אחרות בקטגוריה נפרדת.

עבירות תקיפה: 81 מבין 205 תיקי החקירה שאחריהם עוקב "יש דין" עניינם תקיפת פלסטינים בידי אזרחים ישראלים. מבין תיקים אלה, 11 תיקים עניינם ירי שהוביל להרג (שני מקרים) ולפציעה (תשעה מקרים). בשאר המקרים הותקפו פלסטינים במכות, לעתים תוך שימוש במקלות, בסכינים ובקתות של כלי נשק, וכן בידי אבנים על בתיהם, על מכוניות בהן נסעו או על גופם בעת שעיבדו קרקעות שבבעלותם.

ב-18 מן התיקים הנוגעים לעבירות תקיפה טרם הסתיים הטיפול: שמונה מצויים עדיין בחקירה ועשרה הועברו לעיון תובע, על-מנת שיחליט האם לסגור את התיק או להגיש כתב אישום. בתיק חקירה אחד לא ידוע ל"יש דין" מצב הטיפול, היות שפניותינו לרשויות בבקשה לקבל מידע אודותיו טרם נענו.

הטיפול ב-62 מהתיקים הנוגעים לעבירות תקיפה הסתיים. בתשעה מהם הוגש כתב אישום נגד נאשמים, ובכלל זה תיק אחד בו הוגש כתב אישום רק בעקבות ערר שהגיש "יש דין" בשם המתלונן, לאחר שהוחלט לסגור את תיק החקירה. ב-53 תיקים (כ-87% מתיקי התקיפה בהם הסתיים הטיפול) נסגר תיק החקירה: 29 תיקי חקירה נסגרו בעילה של "עבריון לא נודע" ו-23 בעילה של "חוסר ראיות". בתיק נוסף לא ידועה ל"יש דין" עילת הסגירה.

מצב תיקי החקירה שבמעקב "יש דין", לפי קבוצות עבירה

⁴ מבין שאר התיקים אחריהם עוקב יש דין 21 מצויים עדיין בחקירה ו-12 הועברו לתובע – בפרקליטות מחוזית או ביחידת התביעות של משטרת מחוז ש"י – שמתפקידו להחליט אם להגיש כתב אישום או לסגור את תיק החקירה. מצבם של תשעה תיקי חקירה נוספים אינו ידוע לארגון כיוון שפניותינו ליחידות החקירה בעניינם טרם נענו.

⁵ תיק זה הוא אחד מחמישה תיקים שטרם פרסום הדוח "מראית חוק" דוח ל"יש דין" כי אבדו. בעקבות פניית הארגון אותרו ארבעה התיקים האחרים.

הסגת גבול פלילית: 79 מהתיקים אחריהם עוקב "יש דין" עניינם עבירות של הסגת גבול פלילית ועבירות נלוות: כריתה והצתת עצי זית ועצרי פרי אחרים, השתלטות על קרקעות (ובכלל זה גידור אדמותיהם של פלסטינים ומניעת פלסטינים מעיבוד אדמותיהם), השחתת יבולים, גניבת שקי זיתים בעונת המסיק וכדומה. 11 מהתיקים הללו עודם מצויים בחקירה ושניים הועברו לעיון תובע. מצב הטיפול בשני תיקים אחרים עדיין לא דווח ל"יש דין".

64 תיקים הגיעו להכרעה סופית. אחד התיקים הללו אבד והתלונה שהוגשה בו לא נחקרה מעולם. בארבעה תיקים הוגשו כתבי אישום ו-59 תיקים (שהם כ-92% מתיקי החקירה בקטגוריה זו שהגיעו להכרעה סופית) נסגרו: 40 תיקים נסגרו בעילה של "עבריון לא נודע", 14 תיקים נסגרו בעילה של "חוסר ראיות" ושלושה תיקים נסגרו בעילה של "חוסר אשמה פלילית". עילות הסגירה של שניים מהתיקים אינן ידועות ל"יש דין".

עבירות פגיעה ברכוש: קבוצה קטנה יותר של תיקי חקירה עניינה פגיעה ברכוש של פלסטינים: גניבה, הצתה, השחתת ציוד חקלאי ופגיעה ברכוש אחר. קטגוריה זו מונה 22 תיקי חקירה אחריהם עוקב "יש דין". לגבי שלושה מן התיקים הללו טרם נמסר לארגון מצב הטיפול. כל 19 התיקים הנותרים – 100% מאלה שהחלטה הסופית בהם ידועה ל"יש דין" – נסגרו: 16 בעילה של "עבריון לא נודע" ושלושה בעילה של "חוסר ראיות".

עבירות אחרות: 23 תיקי חקירה שנכללו במעקב "יש דין" נפתחו בגין עבירות אחרות: הרג בעלי חיים של פלסטינים, איומים, חילול בתי קברות ומסגדים, הזרמת שפכים ממפעלי תעשייה בהתנחלויות אל אדמות חקלאיות של פלסטינים ועוד. שניים מהתיקים הללו מצויים עדיין בחקירה ומצב הטיפול בשלושה נוספים טרם נמסר לארגון. 18 הנותרים – שוב, 100% מהתיקים שהגיעו להכרעה סופית – נסגרו כולם: שישה בעילה של "עבריון לא נודע", שלושה מחוסר ראיות, שישה בעילה של "חוסר אשמה פלילית" (מחציתם עניינם הזרמת שפכים לקרקעות פלסטינים) ותיק נוסף, שעניינו הזרמת שפכים לקרקע חקלאית של פלסטינים, נסגר בעילה של "חוסר עניין לציבור". עילות הסגירה של שני תיקים נוספים בקבוצה זו טרם נמסרו ל"יש דין".

עילות הסגירה של תיקי החקירה

כאמור, 149 תיקי חקירה שנכללו במעקב "יש דין" נסגרו בעילות שונות. בחמישה תיקים שנסגרו לא ידועה ל"יש דין" עילת הסגירה. מבין 144 תיקי החקירה האחרים, נסגרו 94% בעילות שמצביעות על כישלון החקירה: בתשעים ואחת תיקים כשלו החוקרים בזיהוי חשודים בביצוע העבירות ותיקים אלה נסגרו בעילה של "עבריון לא נודע"; ב-43 תיקי חקירה לא הצליחו החוקרים לגבש ראיות מספיקות להעמדתם של חשודים שאותרו לדין, והם נסגרו בעילה של "חוסר ראיות".

נוסף לאלה, נסגר תיק אחד בעילה של "העדר עניין לציבור" ותשעה תיקים (6% מהתיקים שנסגרו ובהם עילת הסגירה ידועה ל"יש דין") נסגרו בעילה של "חוסר אשמה פלילית".

עילות הסגירה בתיקי חקירה שבמעקב "יש דין"

